OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

5.10.2022

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta (HE 171/2022 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikko-asiassa. Esityksessä ehdotetaan lyhennettäväksi täyssähköautojen hankintatuen ja muuntotuen hakuaikaa maaliskuusta 2023 vuoden 2022 loppuun vastaamaan jäljellä olevaa määrärahaa. Lisäksi kuorma-auton hankintatuen ja pakettiauton hankintatuen hakuaikaa pidennettäisiin vuoden 2024 loppuun saakka.

Lisäksi esityksen tavoitteena on mahdollistaa vanhan hankinta- ja muuntotukilain (971/2017) nojalla haettujen täyssähköautojen hankintatukihakemusten käsitteleminen voimassa olevan lain nojalla.

Esitysluonnoksesta on pyydetty oikeusministeriöltä lausuntoa, mutta resurssisyistä sekä tavanomaista lyhyemmän ja kesälomakauteen ajoittuvan lausuntoajan vuoksi oikeusministeriö ei ole antanut asiassa lausuntoa. Esitystä ei myöskään ole tarkastettu laintarkastuksessa.

Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Voimassaoloajan lyhentäminen ja jatkaminen

Voimassaolevaan lakiin ei ehdoteta varsinaisia sisällöllisiä muutoksia esimerkiksi tuen edellytyksiin, vaan muutokset koskevat hakuaikoja. Täyssähköautojen hankintatuen ja muuntotuen osalta hakuaikaa lyhennettäisiin määrärahaa vastaavasti maaliskuusta 2023 vuoden 2022 loppuun asti. Valtiosääntöoikeudellisesti tällaiselle muutokselle ei ole estettä. Voimaantuloa ja tiedottamista käsitellään jäljempänä. Myös hakuajan pidentämistä kuorma-auton hankintatuen ja pakettiauton hankintatuen osalta voidaan pitää mahdollisena.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Kumotun lain nojalla vireille tulleet hakemukset

Esityksessä ehdotetaan, että 1.1.2022 kumotun lain (971/2017) nojalla haettu täyssähköauton hankintatukihakemus käsiteltäisiin loppuun voimassa olevan lain (1289/2021) mukaan. Ilmeisesti nyt viranomaisella on käsittelyssään kumoutuneen lain mukaisia hakemuksia, joihin sillä ei ole asiallista toimivaltaa. Esityksestä ei käy ilmi, onko ja kuinka paljon tällaisia vanhan lain nojalla ennen vuotta 2022 tehtyjä hakemuksia vireillä tai onko mahdollisesti muita hakemuksia kuin täyssähköauton hankintatukihakemuksia vireillä.

Asiallisesti kun viranomaisella ei ole lain kumoutumisen jälkeen enää laissa säädettyä toimivaltaa ratkaista hakemusta ja myöntää tukea, tulisi hakemus jättää tutkimatta toimivallan puuttumisen vuoksi.

Voimassaolevan lain (1289/2021) siirtymäsäännöksen mukaan ”Tällä lailla kumotaan sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta ja kaasukäyttöisen kuorma-auton hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annettu laki (971/2017). Ennen tämän lain voimaantuloa haetun tuen käytössä ja käytön valvonnassa, palauttamisessa ja takaisinperinnässä sekä sitä koskevassa muutoksenhaussa noudatetaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sekä tukipäätöksessä asetettuja ehtoja.” Siirtymäsäännöksessä ei oteta kantaa lain kumoutuessa vireillä olevien hakemusten käsittelyyn, minkä vuoksi näiden käsittelyyn noudatettava lainsäädäntö ei ole täysin selvä.

Perusteluina tälle vuoden 2017 lain mukaisten hakemusten sisällyttämiselle lakiehdotukseen todetaan: ”Sähköautojen komponenttipulan vuoksi autojen toimitusajat ovat venyneet poikkeuksellisen pitkiksi. Tästä johtuen kaikkia vanhan lain aikana haettuja sähköautoja ei todennäköisesti ehditä ensirekisteröimään vuoden 2022 aikana. Jotta vanhan lain aikana haetut hankintatukihakemukset voitaisiin käsitellä loppuun voimassa olevan lain nojalla, ehdotetaan 3 §:n 1 momenttia muutettavaksi.” (s. 20).

Vuoden 2017 laissa tuen myöntämisen edellytykseksi ei ole säädetty vuoden 2021 lain 3 ja 13 §:ää vastaavaa ensirekisteröimisedellytystä, johon edellä perusteluissa on viitattu. Myöskään vuoden 2021 lain siirtymäsäännöksissä ei ole luettavissa, että vanhoihin vuoden 2017 lain nojalla tehtyihin hakemuksiin sovellettaisiin lain kumoutumisen jälkeen vuoden 2021 lain edellytyksiä. Edellä viitatuista perusteluista saa kuitenkin sen kuvan, että vuoden 2021 lain siirtymäsäännöksiä on tulkittu siten, että vuoden 2017 lain nojalla vireille tulleiden, mutta ennen 1.1.2022 ratkaisemattomien hakemusten tuen myöntöedellytykset olisivat muuttuneet.

Vanhan lain nojalla tukea hakeneiden tasapuolisen ja yhdenmukaisen kohtelun ja hakemusten käsittelyn asianmukaisuuden vuoksi tulisi oikeusministeriön käsityksen mukaan kaikkiin vuoden 2017 lain nojalla vireille tulleisiin hakemuksiin soveltaa kokonaisuudessaan vuoden 2017 lakia niin edellytysten kuin menettelynkin osalta. Hyvän hallinnon näkökulmasta ei voida pitää asianmukaisena sitä, että tuen myöntämisen edellytykset ja menettely riippuisivat siitä, onko viranomainen ehtinyt käsitellä hakemuksen ennen lain kumoamista. Ehdotettua muutosta siitä, että vuoden 2017 lain nojalla vireille tulleet hakemukset käsiteltäisiin vuoden 2021 ja ehdotetun lain nojalla ja näiden lakien edellytyksiä noudattaen, ei ole edellä mainituista syistä pidettävä asianmukaisena.

Asianmukaisempana ratkaisuna vuoden 2017 lain nojalla vireille tulleiden, vielä käsittelemättömien hakemusten osalta on pidettävä sitä, että vuoden 2021 lain siirtymäsäännöstä muutetaan siten, että vuoden 2017 lakia sovelletaan kokonaisuudessaan ko. lain nojalla ennen 1.1.2022

vireilletulleisiin hakemuksiin. Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentista sekä nyt ehdotetun lain siirtymäsäännöksestä tulisi samalla poistaa ehdotettu maininta 2017 lain mukaisista hakemuksista. Mikäli päädytään toisenlaiseen ratkaisuun, tulisi huomioida muun muassa, että lain soveltamisalasäännös (1 §) ei kata ehdotetussa 3 §:n 1 momentissa mainittua.

Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2023. Lain 1 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin vuoden 2022 aikana haettuihin hankintatukiin. Voimaantulopykälän ja soveltamisalapykälän suhde on haasteellinen. Tuen saaminen sidottaisiin seikkaan (tuen hakeminen), jonka on täytynyt tapahtua ennen lain voimaantuloa. Sääntely on siten luonteeltaan takautuvaa, mikä sinänsä ei ole täysin kiellettyä, muttei myöskään hyvää lainsäädäntöä eikä myöskään tuen hakijoiden kannalta selkeintä. Olisi suotavampaa, jos laki tulisi voimaan aiemmin siten, että takautuvalta sääntelyltä vältyttäisiin. Tällöin myös ehdotettu siirtymäsäännös vuoden 2021 lain nojalla vireille tulleiden hakemusten käsittelystä olisi tarpeeton, sillä laissa ei ehdotettaisi varsinaisia sisällöllisiä muutoksia, vaan ainoastaan hakuaikoja ja voimassaoloaikaa koskevia muutoksia. Hakuajan lyhentämisen osalta on korostettava asianmukaisen tiedottamisen vaatimusta.

Ehdotettu voimaantulosäännös vaikuttaisi merkitsevän myös, että vanhoja tukihakemuksia ei olisi mahdollista käsitellä kuin vasta 1.1.2023 alkaen. Epäselväksi jää, onko tämä nimenomaisena tarkoituksena.